

АКТИ ВТОРИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Руденко О. В.

Вступ

Європейський Союз (ЄС) у межах формування простору свободи, безпеки та правосуддя виробив цілісну систему правового регулювання міжнародного приватного права, центральне місце в якій посідають акти вторинного законодавства. Саме вони стали основним інструментом уніфікації колізійних норм, правил міжнародної юрисдикції, а також механізмів визнання та виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах з іноземним елементом. Унаслідок цього міжнародне приватне право ЄС набуло автономного характеру, що істотно відрізняє його від класичних міждержавних підходів.

Акти вторинного законодавства ЄС – передусім регламенти – характеризуються прямою дією, пріоритетом над національним правом держав-членів та високим ступенем нормативної деталізації. Вони не лише замінюють внутрішні колізійні норми, а й формують єдині матеріально-правові та процесуальні підходи до врегулювання приватноправових відносин з іноземним елементом. Такий розвиток зумовлює необхідність доктринального осмислення правової природи цих актів, їх місця у системі джерел міжнародного приватного права та впливу на національні правопорядки.

Особливої актуальності дослідження актів вторинного законодавства ЄС у сфері міжнародного приватного права набуває в контексті євроінтеграційних процесів України, адаптації національного законодавства до права ЄС та гармонізації правозастосовної практики. Аналіз європейських нормативних підходів дозволяє не лише виявити сучасні тенденції розвитку міжнародного приватного права, а й оцінити можливості їх імплементації у вітчизняну правову систему.

З огляду на це, **метою дослідження є комплексний аналіз актів вторинного законодавства ЄС у сфері міжнародного приватного права та визначення їх ролі у формуванні єдиного європейського правового простору. Для досягнення поставленої мети, у розділі передбачається вирішення таких завдань:** з'ясування поняття та видів актів вторинного законодавства ЄС у сфері міжнародного приватного права; аналіз основних напрямів правового регулювання, що ними здійснюється; визначення місця цих актів у системі джерел міжнародного приватного права та оцінка їх значення для процесу адаптації законодавства України до права Європейського Союзу.

1. Формування системи юрисдикційних і колізійних норм у міжнародному приватному праві ЄС

Регламент «Брюссель I» 2012 року¹ також відомий як «Брюссель I bis» вступив в силу у 2015 році і наразі є основним нормативним актом щодо юрисдикції у цивільних та комерційних справах в ЄС. Так само як і його попередники – Брюссельська конвенція 1968 року² та Регламент «Брюссель I» 2001 року³, цей Регламент охоплює широке коло питань, включаючи договірні зобов'язання та позадоговірну відповідальність. Регламент «Брюссель I» 2001 року був основним законодавчим актом після Брюссельської конвенції з 2002 року до січня 2015 року. Він по суті замінив Брюссельську конвенцію 1968 року та застосовувався до всіх держав-членів ЄС, за винятком Данії, яка має повне право відмовитися від застосування положень у сфері свободи, безпеки та правосуддя. Він набрав чинності 1 березня 2002 року і був повністю замінений переробленим Регламентом «Брюссель I bis».

Колізійні норми, що стосуються цивільних та комерційних справ, початково були закріплені в Римській конвенції про право, що застосовується до договірних зобов'язань 1980 року⁴. В даний час він замінений Регламентом «Рим I» (593/2008), за винятком Данії, яка має право відмовитися від застосування положень у рамках простору свободи, безпеки та правосуддя, а також заморських країн та територій держав-членів ЄС. У цьому відношенні Конвенція застосовується на Арубі, Карибських Нідерландах, Кюрасао, Сінт-Мартені (Королівство Нідерландів), Фарерських островах (Данія), Сен-П'єрі та Мікелоні, Сен-Бартелемі, Французькій Полінезії, Уоллісі та Футуні, Новій Каледонії. Конвенція та Регламент застосовувалися Сполученим Королівством під час його членства в ЄС, і після виходу Великобританії з ЄС продовжують застосовуватись у рамках її внутрішнього законодавства.

На сьогоднішній день, колізійні норми, що стосуються цивільних та комерційних справ розподілені між двома Регламентами: Регламентом «Рим I»⁵, що стосується права, що застосовується до договірних зобов'язань, що замінив свого попередника – Римську конвенцію про право, що

---

¹ Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast). OJ L 351, 20.12.2012, p. 1-32. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/1215/oj/eng>

² Brussels Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Consolidated version OJ C 27, 26.1.1998, p. 1–27). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:41968A0927\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:41968A0927(01))

³ Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2001/44/oj>

⁴ Convention on the law applicable to contractual obligations opened for signature in Rome on 19 June 1980, opened for signature in Rome on 19 June 1980 (80/934/EEC). Consolidated version CF 498Y0126(03). OJ L 266, 9.10.1980, pp. 1-19. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A41980A0934>

⁵ Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I). OJ L 177, 4.7.2008, p. 6-16. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/593/oj/eng>

застосовується до договірних зобов'язань 1980 року та Регламент «Рим II»⁶, що містить колізійні норми для позадоговірних зобов'язань. Обидва регламенти також обмежують сферу свого застосування цивільними та комерційними справами.

З метою правильного розуміння застосування вказаних актів необхідно зробити ряд уточнень: по-перше, що відноситься до «цивільних та комерційних справ», згідно цих регламентів, по-друге, як вказані регламенти розмежовують договірні та позадоговірні зобов'язання. Відповіді на ці питання можна знайти у рішеннях Європейського суду щодо застосування Брюссельської конвенції та Регламенту «Брюссель I».

У порівнянні з Брюссельською конвенцією, Регламент «Брюссель I» є відносно новим. Отже, більшість прецедентного права з юрисдикції викладено саме в Конвенції, а не в Регламенті. Однак це не означає, що прецедентне право більше не має значення⁷. Положення Регламенту значною мірою ґрунтуються на Конвенції. Сам Регламент підкреслює у своїй преамбулі правонаступництво між договором та регламентом. Відповідно, Європейський суд порівнюватиме положення Регламенту з відповідним положенням в Конвенції і, у випадку ідентичності, прецедентне право відповідно до Конвенції може також використовуватися для тлумачення Регламенту.

Прецедентне право Регламенту «Брюссель I» є актуальним для тлумачення Регламентів «Рим I» і «Рим II». У зв'язку з тим, що Регламенти «Рим I» та «Рим II» не торкаються європейського прецедентного права, то цілком логічним є те, що сфера застосування даних актів повинна тлумачитися таким чином, щоб забезпечити їх узгодженість з Регламентом «Брюссель I».

Регламент «Брюссель I» охоплює широке коло питань «цивільного та комерційного» характеру і застосовується незалежно від природи суду чи трибуналу. При цьому, він не поширюється на податкові, митні чи адміністративні питання, не охоплює питання статусу або правосудності фізичних осіб, прав на майно, що впливають із шлюбних відносин, заповітів та успадкування; питання банкрутства, процедури ліквідації неспроможних компаній або інших юридичних осіб, мирові угоди та аналогічні процедури; питання соціального забезпечення; арбітраж. Посилання на цивільні та комерційні відносини виключає кримінальне судочинство, адміністративне право та публічне право.

2. Еволюція підходів до визначення «цивільних та комерційних справ» у вторинному законодавстві ЄС

Загалом, поняття «цивільні та комерційні справи» необхідно тлумачити автономно. Воно повинно трактуватися у відповідності з положеннями регламентів та з урахуванням загальних принципів, що впливають з національних правових систем.

---

⁶ Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II). OJ L 199, 31.7.2007, p. 40-49. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2007/864/oj/eng>

⁷ International private law aspects and dispute settlement related to transnational company agreements. URL: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4815&langId=en>

В цілому, у ряді справ Суду ЄС було надано можливість визначити «цивільні та комерційні справи» у різних контекстах, зокрема деякі судові провадження та судові рішення виключені зі сфери дії Брюссельської конвенції через або правовідносини між сторонами позову, або предмет позову. Загалом судова практика охоплює три різні ситуації залежно від сторін конфлікту. Найбільш поширеним на сьогоднішній день є випадок, коли позивачем виступає державний орган (або інший офіційний орган), при цьому, в такому випадку, позов не підпадає під сферу застосування, якщо він якимось чином ґрунтується на здійсненні публічних повноважень; інакше кажучи, якщо норми, що визначають позов і порядок його реалізації, відступають від норм права, які стосуються відносин між приватними особами. Відповідно, поняття «громадянських справ» охоплює позов, який підпадає під право регресної вимоги, за яким державний орган прагне стягнути з боржника за аліментами суми, виплачені як соціальна допомога чи студентська позика, за умови, що підстави та докладні правила пред'явлення такого позову регулюються нормами прерогативи. Слід уточнити, що право регресної вимоги (або регрес)⁸ – це право особи, яка виконала зобов'язання, вимагати відшкодування збитків від іншої особи, відповідальної за тим самим зобов'язанням, тобто це можливість «перекласти» відповідальність за шкоду того, хто насправді винен у його заподіянні. Якщо одна особа (наприклад, страховик) відшкодовує збитки, заподіяні іншою особою (наприклад, винуватцем ДТП), то у першій особі виникає право вимагати від другої відшкодування понесених витрат. У справах про аліменти це означає, що державний орган може зажадати лише ті суми, які також підлягали б сплаті за аліментним зобов'язанням.

Стосовно приватноправових суб'єктів, державний орган рідко виступає в ролі позивача чи відповідача. Тому особливий інтерес представляє питання про те, чи можуть судові спори між двома приватноправовими суб'єктами також виходити за межі дії регламентів через їх публічно-правовий характер. Суд ЄС не виключає цього, враховуючи, що статус сторін сам по собі не є вирішальним. Враховуючи досвід Суду ЄС щодо застосування Регламенту «Брюссель І» у державах-членах необхідно зупиняються на питаннях приватного виконання публічних законів. У деяких галузях права, зокрема екологічному та конкурентному праві, правила, обґрунтовані державною політикою можуть бути забезпечені приватними сторонами. Приватні суб'єкти можуть намагатися забезпечити дотримання норм екологічного законодавства, конкуренти можуть намагатися забезпечити дотримання правил конкуренції. Отже, Суд ЄС не виключає такого роду справи із-під сфери дії Регламентів.

Отже, будь-які дії приватних осіб, спрямовані на забезпечення виконання зобов'язань, добровільно взятих на себе іншою приватною особою, згідно з нормами приватного права, підпадатимуть під сферу застосування Регламенту «Брюссель І» як цивільна та комерційна справа. Поняття «приватна особа» розглядається в широкому значенні і включає, серед іншого, об'єднання фізичних та/або юридичних осіб.

---

⁸ Rights of Recourse definition. URL: <https://www.lawinsider.com/dictionary/rights-of-recourse>

Як попередньо зазначалось, трудове право не виключено зі сфери застосування регламентів, зокрема в них містяться положення щодо спеціальних правил юрисдикції для індивідуальних трудових договорів. В той же час, соціальне забезпечення виключено зі сфери дії регламентів і цей виняток діє незалежно від загального обмеження регламентами цивільними та комерційними справами. Коли позов підпадає під поняття соціального забезпечення, не має значення, чи можна його класифікувати як цивільний чи комерційний у відповідності з попередніми критеріями чи ні.

Регламент «Брюссель I», так само як і Регламент «Рим I» та Регламент «Рим II» обмежують сферу свого застосування «цивільними та комерційними справами». Ця концепція накладає обмеження на позови з боку суб'єктів публічного права та проти них. Теоретично концепція «цивільних та комерційних справ» може також використовуватися для виключення позовів між приватними суб'єктами, які пред'являються в суспільних інтересах та/або представляють публічну політику. Однак Суд ЄС не залишає багато місця для такої інтерпретації. Тільки в тому випадку, якщо приватний суб'єкт діє, використовуючи особливі державні прерогативи, такі дії можна вважати такими, що виходять за рамки, що встановлені зазначеними регламентами. Відповідно, коли приватні організації намагаються застосувати норми приватного права проти інших приватних організацій, їхні дії підпадають під сферу застосування цих регламентів. Регламенти застосовуються навіть у тому випадку, якщо приватна організація основує свою політику правозастосування на суспільних інтересах та/або якщо приватна організація має широкі повноваження щодо захисту інтересів інших осіб. Це охоплює фактично всі можливі вимоги заінтересованих сторін до угод транснаціональних компаній: оскільки угода транснаціональних компаній є конструкцією приватного права, будь-яка вимога про її дотримання, подана суб'єктом приватного права, буде цивільною та комерційною у значенні статті 1 Регламенту «Брюссель I» та паралельних положень Регламентів «Рим I» та «Рим II». При цьому «угода транснаціональних компаній» (УТК) (з англ. м. «ТСА» – *transnational company agreement*) визначається як: «угода, що включає взаємні зобов'язання, сфера дії яких поширюється на територію кількох держав, яка була укладена одним або декількома представниками компанії або групи компаній, з одного боку, та однією або декількома організаціями працівників, з іншого боку, яка охоплює умови праці та зайнятості та/або відносини між роботодавцями та працівниками чи їхніми представниками». УТК укладаються одним або декількома представниками компанії або групи компаній, з одного боку, і однією або декількома організаціями трудящих, з іншого боку⁹.

Поняття договірних та позадоговірних зобов'язань у праві ЄС розмежовуються: згідно з позицією Суду ЄС вони є взаємовиключними. Згідно рішення Суду ЄС термін «делікт або квазіделікт», в рамках тлумачення Регламенту «Брюссель I bis», охоплює всі дії щодо встановлення відповідальності, які не пов'язані з «договором» у значенні даної Конвенції.

---

⁹ Isabelle Schömann. Transnational company agreements: towards an internationalisation of industrial relations. URL: <https://www.etui.org/sites/default/files/C5%2012%20Transnational%20collective%20bargaining%20EN%20Web%20version.pdf>

Отже, ключовою концепцією, що розділяє два положення, є поняття договору. Саме ж поняття «договір» згідно Регламенту «Брюссель I bis». У ряді справ Суд ЄС послідовно ухвалив, що поняття договору має тлумачитися автономно. Це стосується ситуації, коли одна сторона вільно бере на себе зобов'язання перед іншою. Цей опис містить два відмінні елементи: добровільний характер зобов'язань, прийнятих на себе відповідачем; той факт, що зобов'язання повинно бути прийнято однією ідентифікованою стороною щодо іншої ідентифікованої особи чи ідентифікованих осіб. Поняття «договір» досить широке і охоплює також і односторонні зобов'язання, тому не обов'язково, щоб кожна зі сторін договору взяла на себе зобов'язання за договором. Зокрема, УТК вписуються в це визначення: вони містять зобов'язання роботодавця, які роботодавець добровільно взяв на себе по відношенню до інших підписантів угоди.

Позадоговірні зобов'язання, в свою чергу, не є усталеним поняттям європейського приватного права, незважаючи на значну кількість літератури з права зобов'язань в цілому, а саме: договірного права, деліктного права, реституції та ін. Зокрема, відсутній всеосяжний виклад принципів позадоговірних зобов'язань як в європейському приватному праві, так і в національних правових системах. В більшості європейських національних правових системах традиційний курс з конкретних зобов'язань нині поділений на два курси: договірні та позадоговірні зобов'язання. Аналогічним чином, Регламенти «Рим I» та «Рим II» стосуються права, що застосовується до договірних та позадоговірних зобов'язань, відповідно.

Позадоговірні зобов'язання можна розглядати й у більш усвідомленому сенсі. Така концепція передбачає, по-перше, що право позадоговірних зобов'язань може бути відокремлено від договірного права, і, по-друге, що право позадоговірних зобов'язань може бути пояснено як внутрішньо узгоджена частина права зобов'язань. Іншими словами, позадоговірні зобов'язання можуть розглядатися як принципово відмінні від договірних зобов'язань, з одного боку, та такі, що засновані на узгодженому наборі всеосяжних принципів, – з іншого. Проте, не всі правознавці погоджуються з другою концепцією про існування всеосяжних принципів, що інтегрують позадоговірні зобов'язання до нормативно узгодженої частини приватного права. У наші дні в європейському приватному праві таку ідею можна почути нечасто: безпідставне збагачення та деліктне право зазвичай розглядаються як незалежні або навіть протипоставлені види зобов'язань, що ґрунтуються на різних принципах, а саме на максимі про те, що ніхто не повинен отримувати вигоду за рахунок іншої особи, з одного боку, і ідеї особистої відповідальності, – з іншого¹⁰.

Очевидно, що обидва ці останні твердження правдоподібні, хоча вони можуть бути пов'язані ще більш фундаментальним загальним принципом. Так, відповідальність за безпідставне збагачення, тобто збагачення, засноване на порушенні законних інтересів іншої особи, тісно пов'язане з правом делікту.

---

¹⁰ The Concept of Non-Contractual Obligations: Rethinking the Divisions of Tort, Unjustified Enrichment, and Contract Law // Journal of European Tort Law 1(1). March 2010. URL: https://www.researchgate.net/publication/228141824_The_Concept_of_Non-Contractual_Obligations_Rethinking_the_Divisions_of_Tort_Unjustified_Enrichment_and_Contract_Law

У більшості європейських правових систем порушення права власності тягне за собою не лише позов про відшкодування шкоди проти особи, яка відповідає за подію, що завдала шкоду, а й реституційний позов проти особи, яка збагатилася внаслідок такого порушення. Це справедливо не тільки щодо нерухомого майна, але й для більш нематеріальних майнових інтересів, таких як інтелектуальна власність та сумісні інтереси особи. Отже, позадоговірні зобов'язання слід розглядати як зобов'язання, які не ґрунтуються на добровільних угодах, а скоріше захищають громадян від небажаних порушень їх правового статусу, що охороняється законом: недоторканності особи, майнових прав та інших прівієжних інтересів.

3. Юрисдикція та застосовне право у справах про розірвання шлюбу з іноземним елементом

Ще одним важливим актом вторинного законодавства ЄС у сфері міжнародного приватного права є Регламент Ради (ЄС) № 1259/2010 від 20 грудня 2010 року про посилене співробітництво у сфері права, що застосовується до розірвання шлюбу та сепарації (Регламент «Рим ІІІ») ¹¹, що встановлює єдині колізійні норми для розлучення та роздільного проживання подружжя у державах-членах ЄС, визначаючи, право якої країни застосовується у транскордонних справах. Регламент набув чинності 21 червня 2012 року та застосовується у державах-членах ЄС, за винятком Данії.

Регламент «Рим ІІІ» є колізійним актом вторинного права ЄС, що забезпечує уніфікацію правил визначення застосовного права та гарантує правову передбачуваність у транскордонних сімейних спорах. Він виконує роль мосту між національними правовими системами ЄС, дозволяючи державам-членам зберігати певні національні норми, але в межах встановлених європейських принципів.

Регламент охоплює питання: розірвання шлюбу (розлучення або анулювання), визначення правових наслідків для подружжя у сфері обов'язків, пов'язаних із розлученням (але не включає розподіл майна або опіку над дітьми). При цьому, «Рим ІІІ» не поширюється на шлюби, укладені та повністю регульовані законами держав, що не є членами ЄС.

Його основна концепція полягає в автономії волі сторін, що дозволяє подружжю самостійно, на власний розсуд, обирати застосовне право за згодою між собою, за умови, що це пов'язано з конкретною справою, або ж суду застосовувати стандартні правила, якщо вибір права не зроблено. Отже, подружжя має основоположне право вибирати право, яке регулюватиме їхнє розлучення або роздільне проживання. Такий вибір права повинен бути усвідомленим, тобто обоє з подружжя повинні розуміти правові та соціальні наслідки свого рішення. Якщо ж подружжя не дійшло згоди щодо застосовного права, то Регламент містить ієрархічний список критеріїв найбільш тісного зв'язку (наприклад, місце проживання, громадянство) для визначення

---

¹¹ Council Regulation (EU) No 1259/2010 of 20 December 2010 implementing enhanced cooperation in the area of the law applicable to divorce and legal separation. *OJ L 343, 29.12.2010, pp. 10-16.* URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2010/1259/oj/eng>

застосовного права. Регламент застосовується у ситуаціях, пов'язаних із «колізією правових норм», тобто з участю іноземного елемента, коли потенційно можуть застосовуватися закони різних країн. Регламент застосовується до розлучень та судових справ про роздільне проживання подружжя. При цьому, Регламент не регулює питання щодо анулювання шлюбу. «Рим III» забезпечує однаковість застосовного права з сімейних питань у всіх державах-членах ЄС, що беруть у ньому участь, надаючи гарантію, що міжнародні сімейні пари знатимуть, куди звертатися у разі розлучення. Надаючи чіткі правила вибору застосовного права, він спрощує транскордонні сімейні відносини та зміцнює простір свободи, безпеки та правосуддя в ЄС¹².

Основними принципами регулювання Регламенту є: по-перше, автономія сторін (ст. 8–10): подружжя має право обирати застосовне право для свого розлучення; по-друге, застосування імперативного права (ст. 3–7): якщо вибір сторін відсутній, застосовуються колізійні правила, що враховують місце проживання подружжя, громадянство або зв'язок із державою; по-третє, перевага національного права (*lex patriae*): у разі суперечностей Регламент залишає за національними судами право застосовувати національні імперативні норми, якщо це необхідно для захисту громадських інтересів.

Таким чином, Регламент (ЄС) № 1259/2010 («Рим III») є ключовим актом вторинного законодавства ЄС у сфері міжнародного приватного права, що регулює застосовне право у справах про розірвання шлюбу з іноземним елементом. Регламент забезпечує ефективне, уніфіковане та передбачуване регулювання розірвання шлюбу з іноземним елементом у ЄС, поєднуючи автономію сторін із захистом національних інтересів держав-членів, та формує модель для імплементації європейських стандартів у національних правових системах.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження, можна стверджувати, що правове регулювання в цивільних, комерційних та сімейних справах ЄС спирається на «три стовпи»: 1) регулювання юрисдикції судів та визнання і виконання рішень; 2) регулювання колізійних норм; 3) прецедентне право, пов'язане з судовою практикою, розробленою Судом ЄС.

Умовно всі правові акти ЄС щодо правового регулювання в цивільних, комерційних та сімейних справах можна поділити на два кластери: «брюссельський» та «римський», кожний з яких включає правові акти двох типів: конвенція та регламент. Конвенція, як ми бачимо, передусє регламенту. Вона слугує своєрідним фреймворком (framework), тобто «каркасом» або «платформою», на основі якої подалі розробляються такі акти прямої дії як регламенти. Водночас деякі регламенти («Рим II» та «Рим III») є самостійними нормативно-правовими актами, які не пов'язані з «материнською» Конвенцією.

Цікавим досвідом ЄС у правовому регулюванні в цивільних та комерційних справах є трансформація регламентів (наприклад, «Брюссель I» та «Брюссель I

---

¹² Silvia Marino, Ilaria Aquironi, Omar Vanin, Arianna Vettorel. The law applicable to legal separation and divorce. URL: <https://aldricus.giustizia.it/the-law-applicable-to-legal-separation-and-divorce/?lang=en>

bis»); коли старий регламент перестає вписуватися в контекст сучасних правових викликів і замінюється новим, який ці виклики враховує.

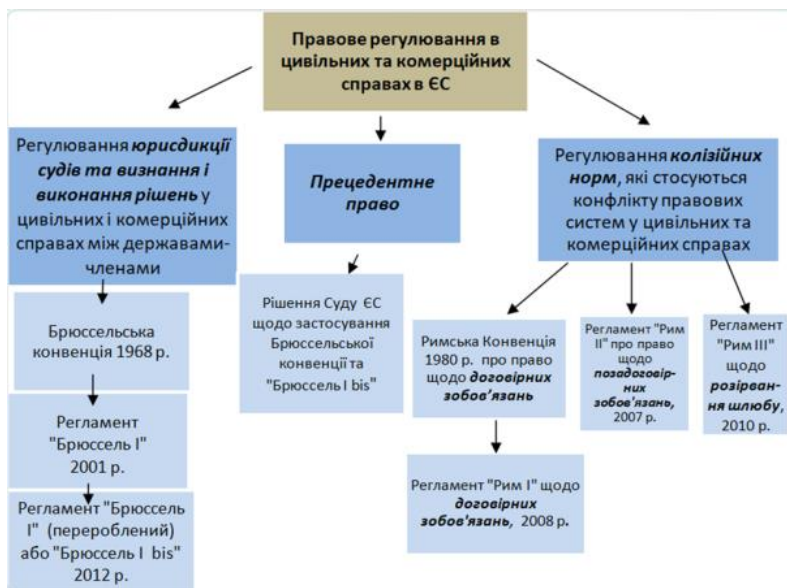

Рис. 1. *Схема правового регулювання цивільних, сімейних та комерційних справ в ЄС*

АНОТАЦІЯ

У розділі досліджуються акти вторинного законодавства Європейського Союзу у сфері міжнародного приватного права. Основна увага приділяється Регламентам «Брюссель I bis», «Рим I», «Рим II» та «Рим III». Проблематикою дослідження є відсутність єдиних підходів до визначення юрисдикції, застосовного права та визнання судових рішень у транскордонних цивільних, комерційних та сімейних справах. Особлива увага приділяється поняттю «цивільні та комерційні справи» та механізму регулювання розірвання шлюбу з іноземним елементом. Розділ аналізує правову природу зазначених регламентів та їх взаємодію у єдиній системі міжнародного приватного права ЄС. У результаті дослідження встановлено, що Регламенти «Рим I» та «Рим II» забезпечують уніфікацію застосовного права у цивільних і комерційних зобов'язаннях. Регламент «Рим III» регулює застосовне право у справах про розірвання шлюбу, поєднуючи автономію сторін із захистом національних інтересів. Регламент «Брюссель I bis» регулює юрисдикцію та визнання і виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах у державах-членах ЄС. Аналіз показав чітке розмежування функцій регламентів, що сприяє комплексному і передбачуваному регулюванню транскордонних правовідносин

у ЄС. Отримані результати дозволяють визначити загальні принципи європейського регулювання та оцінити можливості адаптації цих норм у національному законодавстві України.

Ключові слова: вторинне законодавство ЄС, право ЄС, міжнародне приватне право, іноземний елемент, уніфікація, колізійне право, застосовне право, регламенти ЄС, директиви ЄС, Регламент «Брюссель I bis», Регламент «Рим I», Регламент «Рим II», Регламент «Рим III», транскордонні правовідносини.

Література

1. Brussels Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Consolidated version OJ C 27, 26.1.1998, p. 1–27). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:41968A0927\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:41968A0927(01))

2. Convention on the law applicable to contractual obligations opened for signature in Rome on 19 June 1980, opened for signature in Rome on 19 June 1980 (80/934/EEC). Consolidated version CF 498Y0126(03). *OJ L* 266, 9.10.1980, pp. 1-19. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A41980A0934>

3. Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2001/44/oj>

4. Council Regulation (EU) No 1259/2010 of 20 December 2010 implementing enhanced cooperation in the area of the law applicable to divorce and legal separation. *OJ L* 343, 29.12.2010, pp. 10-16. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2010/1259/oj/eng>

5. International private law aspects and dispute settlement related to transnational company agreements. URL: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4815&langId=en>

6. Isabelle Schömann. Transnational company agreements: towards an internationalisation of industrial relations. URL: <https://www.etui.org/sites/default/files/C5%2012%20Transnational%20collective%20bargaining%20EN%20Web%20version.pdf>

7. Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I). *OJ L* 177, 4.7.2008, p. 6-16. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/593/oj/eng>

8. Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II). *OJ L* 199, 31.7.2007, p. 40-49. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2007/864/oj/eng>

9. Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast). *OJ L* 351, 20.12.2012, p. 1-32. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/1215/oj/eng>

10. Rights of Recourse definition. URL: <https://www.lawinsider.com/dictionary/rights-of-recourse>

11. Silvia Marino, Ilaria Aquironi, Omar Vanin, Arianna Vettorel. The law applicable to legal separation and divorce. URL: <https://aldricus.giustizia.it/the-law-applicable-to-legal-separation-and-divorce/?lang=en>

12. The Concept of Non-Contractual Obligations: Rethinking the Divisions of Tort, Unjustified Enrichment, and Contract Law. *Journal of European Tort Law* 1(1). March 2010. URL: https://www.researchgate.net/publication/228141824_The_Concept_of_Non-Contractual_Obligations_Rethinking_the_Divisions_of_Tort_Unjustified_Enrichment_and_Contract_Law

Information about the author:

Rudenko Oksana Valeriivna,

Candidate of Legal Sciences (PhD in Law),

Associate Professor at the Department of International and Comparative Law,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

2, Kotsiubynskoho Str., Chernivtsi, 58002, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-4807-8256>